

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

30 "серпня" 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія України: цивілізаційний вимір

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва)

спеціальність 035 Філологія
(шифр і назва)

освітні програми «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова», «Французька мова та література і переклад та англійська мова», «Німецька мова та література і переклад та англійська мова», «Переклад (китайська та англійська мови)», «Переклад (іспанська та англійська мови)»; «Середня освіта (Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література)».

спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша-англійська, 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша-французька, 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша-німецька, 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша-китайська, 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша-іспанська; 014.021 — Середня освіта.

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет іноземних мов

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
"21" червня 2024 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: ДОМАНОВСЬКА Марина Євгенівна, кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства філософського факультету, ЧУГУСНКО Михайло Віталійович,
кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол № 12 від "20" червня 2024 року

в. о. завідуючого кафедрою українознавства

Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантами освітньо-професійних програм «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова», «Французька мова та література і переклад та англійська мова», «Німецька мова та література і переклад та англійська мова», «Переклад (китайська та англійська мови)», «Переклад (іспанська та англійська мови)», «Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література (середня освіта)».

Гарант освітньої програми «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова»

Людмила СОЛОЩУК

Гарант освітньої програми «Французька мова та література і переклад та англійська мова»

Марія БЄЛЯВСЬКА

Гарант освітньої програми «Німецька мова та література і переклад та англійська мова»

Наталя КАРПУСЕНКО

Гарант освітньої програми «Переклад (китайська та англійська мови)»

Юлія ЛАХМОТОВА

Гарант освітньої програми «Переклад (іспанська та англійська мови)»

Діана ПЕСОЦЬКА

Гарант освітньої програми «Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література (середня освіта)»

Анна КОТОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов
Протокол від "27" серпня 2024 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету іноземних мов

Анна КОТОВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія України: цивілізаційний вимір» укладена відповідно до освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова», «Французька мова та література і переклад та англійська мова, Німецька мова та література і переклад та англійська мова», «Переклад (китайська та англійська мови)», «Переклад (іспанська та англійська мови)»; «Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література (середня освіта)».

1.Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Історія України: цивілізаційний вимір» – поглибити в здобувачів вищої освіти знання з історії України в глобальному цивілізаційному контексті, ознайомити з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, сприяти опануванню методів роботи з історичними джерелами та науковою літературою, формувати розуміння українського минулого у цивілізаційному вимірі з позицій патріотизму і української національно-культурної ідентичності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення ролі історії України в контексті глобальної історії в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення із засадами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних історичних проблем, зокрема знайомство з цивілізаційним підходом, концепцією культурно-історичних провінцій і теорією фронтиру; опанування сучасних методів вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомів їхнього аналізу та набуття на цьому підґрунті практичних навичок для оцінювання поточних суспільних процесів і явищ.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей відповідно до ОПП:

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова»:

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК14. Здатність вибудовувати і реалізовувати перспективні лінії інтелектуального, культурного, морального і професійного саморозвитку та самовдосконалення, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК15. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі та перекладацькій діяльності.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Німецька мова та література і переклад та англійська мова»:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК14. Здатність оптимально розподіляти свій час у вирішенні практичних завдань.

ЗК15. Уміння презентувати складну інформацію у стислій та зрозумілій формі.

ЗК16. Здатність планувати власний розвиток і траєкторію навчання протягом життя.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Для ОПП Французька мова та література і переклад та англійська мова:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність спілкуватися усно й письмово державною мовою.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Здатність приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

ЗК8. Здатність працювати індивідуально та в команді. Вміння організовувати роботу в команді, розуміння всіх етапів командної роботи.

ЗК10. Здатність спілкуватися англійською мовою в професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу англійською мовою.

ЗК12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК14. Здатність проведення досліджень, що гарантує достовірність результатів, валідність їх використання у конкретних умовах.

ЗК15. Здатність гнучко адаптуватися до різних професійних ситуацій, проявляти творчий підхід, ініціативу.

ЗК16. Здатність критично оцінювати й переосмислювати накопичений досвід (власний і чужий), рефлексувати професійну й соціальну діяльність філолога.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК8. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу франкомовного тексту.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Переклад (китайська та англійська мови)»

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Оволодіння загальнонауковими знаннями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК14. Здатність і готовність до активного спілкування у науковій, педагогічній і соціальній сферах діяльності, керуючись сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва.

ЗК15. Здатність навчатися протягом життя, підвищувати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, розвивати й удосконалювати власну особистість.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Переклад (іспанська та англійська мови)»:

ЗК3. Здатність спілкуватися усно й письмово державною мовою.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Здатність приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

ЗК8. Здатність працювати індивідуально та в команді. Вміння організовувати роботу в команді, розуміння всіх етапів командної роботи.

ЗК10. Здатність спілкуватися англійською мовою в професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу англійською мовою.

ЗК12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК14. Здатність проведення досліджень на належному рівні, що гарантує достовірність результатів, валідність їх використання у конкретних умовах.

ЗК16. Здатність використовувати поглиблені спеціалізовані професійні теоретичні і практичні знання з методології і методики наукового дослідження для самостійної науководослідної і педагогічної діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК8. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу іспаномовного тексту.

Для здобувачів вищої освіти ОПП Середня освіта (Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких предметних компетентностей:

ПК4. Здатність застосовувати практичні навички моделювання, конструювання освітнього процесу і змісту іншомовної підготовки для проведення навчальних занять та позакласних заходів з іноземної мови та зарубіжної літератури у середніх навчальних закладах, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Дистанційна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Самостійна робота	
42 год.	80 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Здобувачі вищої освіти мають знати принципи періодизації історії України у цивілізаційному вимірі, основні поняття й терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку різних цивілізацій на теренах України; особливості діяльності відомих історичних осіб, політичних партій, державні утворення, що існували в українських землях від давнини до сьогодення; сучасні історичні теорії та методологічні підходи до аналізу особливостей розвитку українських земель у цивілізаційному вимірі.

Здобувачі мають знати основні етапи розвитку української зовнішньої політики; основні положення та напрями зовнішньополітичного курсу України на сучасному етапі; проблеми та перспективи розвитку двосторонніх відносин України з іншими державами, участі України в міжнародних організаціях; розуміти процеси глобалізації в політичній, економічній та культурній сфері суспільного буття; розуміти особливості культурного та політичного розвитку національних меншин на території України; розуміти тенденції політики пам'яті України; уміти аналізувати історичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях; користуватися категорійно-поняттєвим апаратом історичної науки, історичними джерелами та науковою літературою з історії України і глобальної історії; застосовувати знання, розв'язуючи професійні завдання. Курс має сприяти формуванню поваги до демократичних цінностей, толерантності, активної громадянської позиції та патріотизму.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти таких програмних результатів навчання відповідно до ОПП.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова»:

ПРН2. Здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного і особистісного розвитку: добирати інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати, презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Німецька мова та література і переклад та англійська мова»:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання та самоосвіти.

ПРН4. Розуміти загальні суттєві характеристики реальності (фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства).

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо, працювати у команді.

ПРН20. Мати навички керування часом в умовах виконання завдань.

ПРН21. Відтворювати складну інформацію у стислій та зрозумілій формі.

ПРН22. Мати навички формування індивідуальної траєкторії навчання, адаптувати її відповідно до змін в контексті сьогодення.

Для здобувачів вищої освіти ОПП Французька мова та література і переклад та англійська мова:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання та самоосвіти, постійно підвищувати фахову компетентність.

ПРН4. Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Переклад (китайська та англійська мови)»:

ПРН4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПРН18. Мати навички управління комплексними діями або проєктами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі східної та германської філології та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

ПРН21. Долати міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються.

Для здобувачів вищої освіти ОПП «Переклад (іспанська та англійська мови)»:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організувати процес свого навчання та самоосвіти, постійно підвищувати фахову компетентність.

ПРН4. Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.

ПРН5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН20. Знати принципи, технології і прийоми перекладу усних і письмових текстів різних жанрів і стилів з іспанської мови українською та з української мови іспанською.

ПРН21. Знати принципи, технології і прийоми перекладу усних і письмових текстів різних жанрів і стилів з англійської мови українською та з української мови англійською.

Для здобувачів вищої освіти ОПП Середня освіта (Англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література):

Результати навчання:

РН2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН7. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН10. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

Програмні результати навчання

ПРН5. Уміти здійснювати міжкультурну комунікацію і долати міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються, а також знання світоглядних засад, ментальних особливостей та онтологічних характеристик української культури.

ПРН6. Характеризувати тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, визначати світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; аналізувати твір за його ознаками і в контексті епохи, називає жанрові особливості твору, оперуючи термінологією.

ПРН10. Уміти критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.

ПРН11. Демонструвати здатність критично оцінювати вітчизняний і закордонний навчальний досвід, власну навчальну та професійно-дослідницьку діяльність і вибудовувати стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до курсу

Тема 1. Вступ.

Поняття цивілізації. Класичні концепції цивілізаційного розвитку А. Тойнбі, І. Валлерстайна, С. Гантінгтона. Цивілізаційний підхід і цивілізаційна ідентичність українства в українській і закордонній історіографії. Глобальна історія України. Теорія фронтиру в контексті дослідження історії України. Колоніальні студії і постколоніальний дискурс. Історія та формування колективної пам'яті.

Розділ 2. Економіка і суспільство України: від давнини до сучасності

Тема 2. Суспільні відносини, організація господарства та торгівлі в давню добу. Приватна власність. Держава. Технології.

Формування Мультифронтиру: мисливці, землероби, скотарі та мореплавці. Фронтири доісторичної доби. Цивілізаційний і формаційний підходи в дослідженні економічної історії України. Теорія культурно-історичних провінцій Л. Залізняка.

Еволюція способів господарювання на території України в додержавний період. Трипільська культура. Праукраїнські археологічні культури XV–VIII ст. до н. е.

Український південь – контактна зона. Заселення українських земель грецькими колоністами. Перші держави-поліси в Північному Причорномор'ї: сільське господарство, промисли, торгівля, фінанси.

Кочові племена Степової Скіфії VI–IV ст. до н. е. Скіфи-землероби Лісостепу VII–IV ст. до н. е. Кочовики-сармати III ст. до н. е. – I ст. н. е.): воєнна активність, ремесла, скотарство, торгівля. Скіфське царство в Криму.

Інтеграція античних міст-держав Північного Причорномор'я до Римської імперії: сільське господарство, промисли, торгівля. Господарство племен зарубинецької, київської, черняхівської культури.

Тема 3. Розмаїття моделей соціально-економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст).

Наслідування європейського феодалізму, візантійської економіки, традицій кочового й напівкочового способу життя (Київська Русь, Галицько-Волинська держава, печеніги, половці, Золота Орда, Кримський ханат, Польське королівство, Угорське королівство).

Формування феодальної власності й системи особистої та поземельної залежності селян. Феодальне господарство. Економічна специфіка часів раннього феодалізму: голод, висока смертність, низький технологічний рівень сільського господарства, натуральність господарства.

Удільна доба Київської Русі. Особливості майнового та соціального статусу селян (смердів), челяді, холопів, ізгоїв.

Міста в українських землях доби середньовіччя. Ремесла, корпорації майстрів, особливості внутрішньої й міжнародної торгівлі. Боротьба міст з феодалами, магдебурзьке право.

Особливості економічного розвитку руських князівств під владою Золотої Орди. Входження українських земель до Великого князівства Литовського. Зміни в організації землеволодіння та фіскальній політиці.

Крим і Північне Причорномор'я на цивілізаційному перехресті Середньовіччя. Фронтір у фронтірі. Організація економіки в Кримському ханаті. Економічні зв'язки з руськими князівствами.

Тема 4. Модернізаційні процеси в українських землях у Нову добу (XVI – XIX ст.).

Зародження капіталізму та капіталістичних відносин, суспільні зрушення. Люблінська унія і інтеграція в європейську економіку: фільваркове господарство й виклики європейського капіталізму, розвиток торгівлі та митної справи, мануфактури. «Революція цін» як наслідок Великих географічних відкриттів.

Буржуазія. Накопичення капіталу. Фермерський тип господарювання. Особливості української економіки козацької доби. Економічні процеси XVI–XVII ст. у «сусідів»: Кримський ханат, Османська імперія, Річ Посполита, Московське царство. Вплив європейських революцій.

XVIII – XIX ст. Старшинське й поміщицьке землеволодіння. Економіка українських міст. Ринкова та ярмаркова торгівля. Шляхи сполучення. Чумакування.

Особливості капіталістичної модернізації у Речі Посполитій, Угорському королівстві, Австрійській імперії, Кримському ханстві і Османській імперії. Вплив геополітичних змін останньої третини XVIII – XIX ст. на економічний розвиток українських земель. Дворянство, шляхта, міщани, селяни, духовенство

Промисловий переворот, індустріалізація.

Тема 5. Від індустріального до постіндустріального суспільства.

Капіталізм – соціалізм – капіталізм (XX ст.)

Економічні і соціальні виклики індустріалізації, капіталізму, Великої війни 1914–1918 рр. та Української революції 1917–1920 рр.

Сталінська «навздогінна» модернізація й милітаризована економіка в УРСР. Суцільна колективізація сільського господарства. Голодомор 1932–1933 рр., репресії. Українці у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини.

Політичні та економічні наслідки Другої світової війни: УРСР перед викликами Холодної війни й післявоєнної відбудови. Радянізація західноукраїнських областей та інтеграція до загальносоюзного економічного простору.

Економічні трансформації в Україні доби «відлиги». Індустріальний розвиток України та урбанізаційні процеси. Посилення негативних тенденцій в економічному житті республіки в період «застою» (1970-ті – перша половина 1980-х рр.). Творення економічного простору соціалістичної Центрально-Східної Європи.

Політика «перебудови», її наслідки в економічній і соціальній сферах як один із вагомих чинників краху комуністичної системи й розпаду СРСР. Колгоспний і радгоспний лад. Товарообіг і торгівля.

Тема 6. Постіндустріальна економіка і суспільство в Україні.

Особливості соціально-економічних процесів у незалежній Україні 1990-х рр. – у перші десятиріччя XXI ст. Великий капітал: економічні контури й політична вага. Економіка і суспільство після Помаранчевої революції. Сучасна Україна в міжнародних економічних відносинах. Економіка України в умовах війни з російською федерацією (2014–2024 рр.). Соціальні проблеми і стратегії їх подолання.

Розділ 3. Мілітарна історія та її місце в становленні сучасної України.

Тема 7. Військова справа в українських землях: від давнини до козаків.

Розвиток технологій виготовлення зброї і військової справи. Військові конфлікти на теренах українських земель доби раннього залізного віку. Військова справа у слов'янських племен.

Військова справа за часів Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Участь населення українських земель у військових діях Великого князівства Литовського, Польського королівства, Угорського королівства, Молдавського князівства.

Військова справа Кримського ханства. Українське козацтво: технології, стратегія і тактика ведення війн XVI–XVIII ст., дипломатія Гетьманщини. Запорізька Січ. Участь українців у війнах Речі Посполитій, Австрійської, Російської, Османської імперій.

Тема 8. Українське військо у першій половині XX ст.

Українці в Першій світовій війні. Шлях Українських січових стрільців. Особливості українських збройних сил у періоди Центральної Ради, Української Держави та Директорії. Видатні українські військові діячі та їхній внесок у захист країни. Знакові битви. Військові традиції. Друга світова війна та участь у ній українців. Поліська січ, УПА.

Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до їх (не)пам'ятання.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ до курсу												
Тема 1. Вступ.	6	4	2					2				6
Разом за розділом 1	6	4	2					2				6
Розділ 2. Економіка і суспільство України: від давнини до сучасності												
Тема 2. Суспільні відносини, організація господарства та торгівлі в давню добу. Приватна власність. Держава. Технології.	4	2				2		2				6
Тема 3. Розмаїття моделей соціально-економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст.).	6	2	2			2		2				6
Тема 4. Модернізаційні процеси в українських землях у Нову добу (XVI–XIX ст.).	4	2				2						6
Тема 5. Від індустріального до постіндустріального суспільства. Капіталізм – соціалізм – капіталізм (XX – початок XXI ст.)	6	2	2			2			2			6
Тема 6. Постіндустріальна економіка і суспільство в Україні.	15	2				3						6
Разом за розділом 2	35	10	4			11						30
Розділ 3. Мілітарна історія та її місце в становленні сучасної України												
Тема 7. Військова справа в українських землях: від давнини й до козаків.	7	2	2			3						6
Тема 8. Українське військо у першій половині XX ст.	7	2	2			3						6
Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до (не)пам'ятання.	10	4	2			4		2				10
Разом за розділом 3	24	8	6			10		2				22
4. Україна в контексті європейського націєтворення												
Тема 10. Довге XIX століття: народження європейських націй.	8	4				4			2			6

Тема 11. Коротке XX століття: призупинене націєтворення?	8	2	2			4					6
Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.	9	4	2			13		2			6
Разом за розділом 4	25	10	4			21		2			18
Разом годин	90	32	16			42		10	4		76

4. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	дист.
1.	Скарби України: Давня доба (пам'ятки Трипільської культури, кочовиків раннього залізного віку, грецьких міст-держав Північного Причорномор'я), ранніх слов'ян.	2	
2.	Пам'ятки мистецтва і архітектури середньовічної України (IX – кінець XV ст).	2	2
3.	Пам'ятки архітектури і мистецтва ранньомодерної доби в українських землях (XVI – XVIII ст.)	2	
4.	Архітектура і мистецтво в українських землях XIX ст.	2	
5.	Шедеври архітектури і мистецтва періоду Модерну (к. XIX – поч. XX ст.)	2	2
6.	Архітектура і мистецтво України «короткого» XX століття.	2	
7.	Релігія і церква в незалежній Україні.	2	
8.	Історія і війна. Презентація творчих проєктів.	2	
	Разом	16	4

5. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає:

1. Підготовку до семінарських занять.
2. Вивчення тем курсу й підготовку до підсумкової атестації.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	Дист.

1.	Тема 1. Вступ.	2	6
2.	Тема 2. Суспільні відносини, організація господарства та торгівлі в давню добу. Приватна власність. Держава. Технології	2	6
3.	Тема 3. Розмаїття моделей соціально-економічного розвитку в українських землях доби середньовіччя (IX – кінець XV ст).	2	6
4.	Тема 4. Модернізаційні процеси на українських землях у Нову добу (XVI–XIX ст.).	2	6
5.	Тема 5. Від індустріального до постіндустріального суспільства. Капіталізм – соціалізм – капіталізм (XX – початок XXI ст.)	2	6
6.	Тема 6. Постіндустріальна економіка і суспільство в Україні.	5	6
7.	Тема 7. Військова справа в українських землях: від давнини й до козаків.	3	6
8.	Тема 8. Українське військо у першій половині XX ст.	3	6
9.	Тема 9. Російсько-Українські війни та підходи до (не)пам'ятання	6	10
10.	Тема 10. Довге XIX століття: народження європейських націй.	4	6
11.	Тема 11. Коротке XX століття: призупинене націєтворення?	6	6
12.	Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.	5	6
	Разом	42	76

6. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і здобувачів вищої освіти, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до здобувачі, а також самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:

- словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
- практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприйняття і засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Історія України»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота здобувачів вищої освіти;
- робота в наукових бібліотеках та пошук літератури у мережі Інтернет;

- контрольні заходи.
- 2. Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти:
 - лекція;
 - семінарське заняття;
 - консультація;
 - іспит.

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші). Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими здобувачів вищої освіти на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (здобувач лише фіксує зміст лекції, протоколює дії викладача тощо); в активних методах ініціатива належить здобувачеві, який активно контактує з викладачем (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів при вивченні дисципліни «Історія України: цивілізаційний вимір» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу здобувачів з підручником, довідковою, і навчальною літературою та пошуком її у глобальній мережі Інтернет, робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, підготовка самостійної роботи і презентацій до семінарських занять тощо. Методи викладу навчального матеріалу визначаються викладачем у залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостей (інтелектуальних, психологічних тощо) здобувачів, наявних умов і часу, відведеного для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються такі методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод – історична реконструкція, лекція, пояснення, робота з історичними джерелами, демонстрація тощо, проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розділяє проблему на частини, здобувачі здійснюють окремі кроки щодо розв'язання підпроблем. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

7. Методи контролю

Здобувачі освіти мають неухильно дотримуватися **принципів і норм академічної доброчесності**, на яких ґрунтується науково-освітня діяльність ХНУ імені В. Н. Каразіна (<https://karazin.ua/korisna-informatciia/akademichna-dobrochesnist-1/>), не допускати в роботах запозичень без цитування (плагіату) і використання технологій штучного інтелекту.

Здобувачі освіти опановують теми на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірити рівень підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Виконання завдань самостійної роботи, підготовка до семінарських занять і виконання екзаменаційних завдань передбачають дотримання здобувачами вищої освіти основних принципів академічної доброчесності:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами цю вимогу застосовують, зважаючи на їхні індивідуальні потреби та можливості);
- посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Поточний контроль та оцінювання результатів навчання передбачає оцінювання за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача вищої освіти під час лекційних та практичних (семінарських) занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання індивідуального завдання;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (тестування);
- контроль та оцінювання вмінь здійснювати самостійні наукові дослідження та презентувати їх шляхом застосування сучасних інформаційних технологій.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється під час **семінарських занять** протягом семестру й має на меті перевірити рівень підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. У межах поточного контролю оцінюють, наскільки здобувачі освіти знають першоджерела та наукову літературу, логічно й послідовно виступають під час обговорення питань семінарського заняття, ставлять питання і відповідають на них у межах дискусії. Здобувач може набрати від 1 до 60 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях – 60 балів.

7 – 6 балів – виступ грамотний за всіма параметрами оцінювання, логічний, інформаційно повний, продуманий.

5 – 3 бали – виступ за темою неповний.

2 – 1 бали – формальний виступ зі значною кількістю фактичних помилок.

0 балів – пасивна присутність.

4 бали – написання есе.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 3 годин. Для допуску до підсумкового семестрового контролю здобувач має набрати впродовж семестру не менш ніж 10 балів.

Зміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені: теоретичне питання – 15 балів (два питання); питання на знання фактичного матеріалу – 10 балів.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Максимально повна відповідь на перше та друге питання передбачає знання теоретичного та фактичного матеріалу, уміння аналізувати та порівнювати історичні явища. Бажано у відповіді використовувати мовні конструкції, що свідчать про самостійність та обґрунтованість думок здобувача вищої освіти («на мою думку», «порівняно з», «на противагу», «отже»).

Третє питання білета передбачає знання фактичного матеріалу, пов'язаного з діяльністю відомих персоналій. Повна, самостійна та аналітична відповідь оцінювана у 10 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

37–40 балів, якщо здобувач дав правильну та повну відповідь на всі поставлені питання, ґрунтовно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком соціальної, політичної та економічної ситуації в Україні, логіку та аргументованість викладу (наводить приклади, аналогії, знає головні дати з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання, аналізуючи практичний матеріал, висловлює ставлення до тих чи тих проблем;

32–36 балів отримує здобувач, якщо він відповів на всі запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє навичками роботи з джерелами та рекомендованою літературою, аргументовано викладає матеріал, висловлює міркування щодо тих чи тих проблем, але припускається певних неточностей і похибок;

27–31 бал здобувач отримує, якщо відповів на всі запитання, переважно опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але дав недостатньо аргументовану відповідь, виявляє неточності, не вміє оцінювати факти та явища;

21–26 балів отримує здобувач, якщо всі питання розкриті неповно та/або логіку відповідей потрібно суттєво виправити;

1–20 балів здобувач отримує, якщо у відповіді не розкриті всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, немає посилань на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів здобувач отримує, якщо немає відповідей на питання екзаменаційного білета.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, екзамен								Сума			
Семінарські заняття									Написання есе	Разом	Екзамен
C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	4	60	40	100
7	7	7	7	7	7	7	7				

9. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 7-ме вид., доп. Київ : Академія, 2021. 720 с. URL: <https://uahistory.co/book/boyko/>
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ, 2019. 656 с. URL: <https://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy>.
3. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: ПОРТАЛ, 2023. 408 с.
4. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2013. 1056 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0010233>
5. Історія цивілізації. Україна. Т. 1. Від киммерійців до Русі (X ст. до н. е. – IX ст.) / Н. С. Абашина, М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало та ін.; упоряд. М. Ю. Відейко. Харків, 2020. 586 с.
6. Історія цивілізації. Україна. Т. 2. Від Русі до Галицького князівства (900–1256) / О. Б. Бубенок, А. М. Домановський, О. О. Дядечко та ін.; упоряд. О. Є. Черненко. Харків, 2021. 612 с.
7. Навігатор з історії України. Повоєнний СРСР / Валентина Мержиєвська, Діана Житня-Кебас, Олександр Маєвський, Ігор Цеунов, Юрій Шаповал, Ярослав Грицак. К.: ПОРТАЛ, 2023. 204 с.
8. Навігатор з історії України. Русь / Вадим Арістов, Галина Качур, Ярослав Грицак. К.: ПОРТАЛ, 2024. 144 с.
9. Навігатор з історії України. Світові війни / Олександр Маєвський, Валентина Мержиєвська, Діана Житня-Кебас, Ігор Цеунов, Ярослав Грицак. К.: ПОРТАЛ, 2022. 304 с.
10. Навігатор з історії України. Сучасність / Валентина Мержиєвська, Павло Артимишин, Галина Качур, Софія Рунова, Ярослав Грицак. К.: ПОРТАЛ, 2023. 224 с.
11. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kalakura_Yaroslav/Ukrainska_kultura_tsyvilizatsiinyi_vymir.pdf?
12. Український Мультифронт. Нова схема історії України (неоліт — початок XX століття) / Ред.: Сергій Громенко. К.: Фабула, 2024. 480 с.
13. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rafalskyi_Oleh/Tsyvilizatsiina_identychnist_ukrainstva_istoriia_i_suchasnist/
14. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. URL: <http://history.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Jakovenko.pdf>.

Додаткова література

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) / О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. 432 с.; Книга 2. 536 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rafalskyi_Oleh/Antropolohichniy_kod_ukrainskoi_kultury_i_tsyvili_zatsii_Knyha_1/ ; https://chtyvo.org.ua/authors/Rafalskyi_Oleh/Antropolohichniy_kod_ukrainskoi_kultury_i_tsyvili_zatsii_Knyha_2/
2. Байнум Вільям. Коротка історія науки / Пер. з англ. Наталія Яцюк. К.: Наш Формат, 2023. 284 с.
3. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. / За заг. ред. В. Брехуненка. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2016. 248 с.

4. Від Рейхстагу до Івдзіми. У полум'ї війни. Україна та українці у Другій світовій / В. В'ятрович, С. Громенко та ін. Харків : КСД, 2017. 356 с. (Історія без цензури)/ URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Viatrovych_Volodymyr/Vid_Reiskhtahu_do_Ivodzimy_U_polumi_viiny_Ukraina_ta_ukraintsi_u_Druhii_svitovii/
5. Войтович Л. В. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. В. Войтович. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; ЛНУ ім. І. Франка. Біла Церква : Олександр Пшонківський, 2006. 782 с.
6. Ворбертон Найжел. Коротка історія філософії. К.: Наш Формат, 2023. 289 с.
7. В'ятрович В., Забілий Р., Дерев'яний І., Содоль П. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович. 3-тє вид. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Viatrovych_Volodymyr/Ukrainska_Povstanska_Armiia_Istoriia_ne_skorenykh_vyd_2011/.
8. Голлоуей Річард. Коротка історія релігії. К.: Наш Формат, 2023. 283 с.
9. Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Держава і цивілізація в історії України. Київ : Еко-Продакшин, 2009. 879 с.
10. Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звитяг і поразок / В. Горобець. Харків : КСД, 2017. 480 с.
11. Гриневич В. Політика пам'яті Другої світової війни в Україні: у пошуках ідентичності та консолідації. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grynevych_polityka.pdf
12. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава–військо–битви. Київ : Арій, 2015. 479 с.
13. Даніель Бовуа Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ. Київ: Клію, 2020. 872 с.
14. Домановська М. П. П. Гулак-Артемівський і Харківський університет // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. 2017. Вип. 25. URL: <https://periodicals.karazin.ua/uahistory/article/view/10408>
15. Сремєєв. П. В. Руйнація культових споруд Харкова в період російської військової агресії: суспільне сприйняття та переосмислення культурної спадщини. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». 2022. Вип. 62. С. 49–85. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-02>.
16. Жданович О. Воїни степів. Гуни на теренах України. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zhdanovych_Olesia/Voiny_stepiv_Huny_na_terytorii_Ukrainy/.
17. Журавльов Денис. Іван Мазепа: людина, політик, легенда. Х.: Фоліо, 2020. 348 с.
18. Залізник Л. Стародавня історія України / Ред. В. Олексієнко. К.: Темпора, 2012. 542 с.
19. Капелюшний В. П., Коваль О. Ф. «Незламна і нескорена: національна еліта в Українській революції 1917–1921 років. Історіографічний нарис. Монографія. Київ : Інтерсервіс, 2018. 480 с.
20. Кіштайні Найл. Коротка історія економіки. К.: Наш Формат, 2023, 256 с.
21. Князі і гетьмани усієї Русі. «Через шаблю маєм право». Злети і падіння козацької держави 1648–1783 / В. Горобець та ін. Харків: КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
22. Козлова Д. Про Другу світову війну та Голокост: пам'ятання і забуття. URL: <http://uamoderna.com/demontazh-pamyati/kozlova-memory-and-oblivion>.
23. Лазарович М. В. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2020 роки) / Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ : ПП АВІАЗ, 2020. 452 с.
24. Лицарі Дикого Поля. Плугом і мушкетом: Український шлях до Чорного моря / Авт. кол.: О. Бачинська, Т. Вінцковський, В. Грибовський, Н. Діанова, А. Домановський та ін. Упоряд. К. Галушко. Харків : КСД, 2016. 356 с. (Історія без цензури).
25. Ложкіна Аліса. «Перманентна революція. Мистецтво України ХХ – поч. ХХІ ст.», переклад із російської: Сашко Ушкалов, дизайн-концепт: Альона Соломадіна. Київ : ArtHuss, 2019. 554 с.
26. Мицик Ю., Плохій С. Як козаки Україну боронили / Ю. Мицик. Київ : Клію, 2018. 368 с.
27. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914–1921 років / М.

- Ковальчук, А. Папакін та ін. Харків : КСД, 2016. 353 с. (Історія без цензури).
28. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України / Упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
 29. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій; пер. з англ. Романа Ключка. Харків : КСД, 2016. 496 с.
 30. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. М. Климчука. Київ : Laurus, 2015. 400 с.
 31. Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення / Упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 352 с. (Історія без цензури). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zbirka/Pole_bytvy_Ukraina_Vid_volodariv_stepu_do_kiborhiv_Voienna_istoriia_Ukrainy_vid_davnyny_do_sohodenn/
 32. Рафальський О., Самчук З. Цивілізаційне перехрестя сучасного суспільства. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с. URL: https://ipien.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/tsyvilizatsiine_perehrestia.pdf
 33. Салата О. Світоглядні та методологічні позиції формаційного і цивілізаційного підходів до історії // Цивілізаційні дискурси світової та української історіографії : монографія; за наук. ред. О. О. Салати. Київ, 2017. С. 9–20.
 34. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство. Львів : Видавництво УКУ, 2019. 268 с.
 35. Снайдер Т. Криваві землі. Європа між Гітлером і Сталіним. Київ : Лаурис, 2018. 492 с.
 36. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569–1999 рр. Київ : Дух і Літера, 2016. 464 с.
 37. Сокирко О. На варті булави. Надвірні війська українських гетьманів середини XVII – другої половини XVIII ст. Київ, 2018. 184 с.
 38. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів. Прадавня Україна, Русь і походження українців / Михайло Відейко та ін.; упоряд. Кирило Галушко. Харків : КСД, 2016. 351 с. (Історія без цензури). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Komar_Oleksii/Tini_zhadanykh_predkiv_Vid_sklavyniv_do_rusyniv_v_Pradavnia_Ukraina_Rus_i_pokhodzhennia_ukraintsiv/
 39. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. Харків, 2016. 352 с. (Історія без цензури).
 40. Україна в історії Європи XIX — початку XXI ст.: історичні нариси: монографія. За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
 41. Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів всіх спеціальностей / С. Ю. Боева, В. Ю. Бузань та ін. Київ : Арт Економі, 2021. 304 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41918>.
 42. Україна радянська. Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю» / Г. Єфіменко, Я. Примаченко та ін. Харків : КСД, 2017. – 353 с. (Історія без цензури). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yefimenko_Hennadii/Ukraina_radianska_Iliuzii_ta_katastrofy_komunistychnoho_raiu/
 43. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. Київ : Інститут історії України, 2018. Кн. 1. 610 с.; Кн. 2. 580 с.
 44. Applebaum, Anne. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. New York, Doubleday (Penguin Random House LLC), 2017 461 p.
 45. Kolesnyk I. Global History. Conceptual History / Preface V. A. Smolii, A. I. Kudryachenko. Kyjiv: In-t of History of Ukraine NAS of Ukraine, 2022. 344 p.
 46. Lonardo L. Russia's 2022 War Against Ukraine and the Foreign Policy Reaction of the EU. London : Palgrave Macmillan Cham, 2023. XII, 87 p.
 47. Plokhyy, Serhii. Forgotten Bastards of the Eastern Front. Oxford : Oxford University Press, 2019.

369 p.

48. Social Change and National Consciousness in Twentieth-Century Ukraine. By Bohdan Krawchenko. New York : St. Martin's, 1985. xix, 333 pp.
49. The Future of the Past: New Perspectives on Ukrainian History. Editor: Plokyh, Serhii. Harvard Ukrainian Research Institute. 2017. 516 p. (Harvard Papers in Ukrainian Studies).
50. The Ukrainian Revolution, 1917–1920: A Study in Nationalism. Front Cover. John Stephen Reshetar. Princeton University Press, 1962. 363 p.
51. Ukraine and Europe: Cultural Encounters and Negotiations. Editors: Plokyh, Serhii; Brogi Bercoff, Giovanna, Pavlyshyn, Marko. University of Toronto Press. 2017. 480 p.
52. Ukraine During World War II: History and Its Aftermath. Editor: Yury Boshyk. Canadian Institute of Ukrainian Studies. 1986. 291 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Т. Шевченка. URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.
2. Іван Патриляк. Лекції. URL: <https://www.youtube.com/@UKRAINEHISTORY>.
3. Ізборник. Історія України IX- XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: lytopys.org.ua
4. Інститут історії України НАН України (Київ). URL: <http://www.institute@history.org.ua>.
5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
6. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України (Київ) URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.
7. Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України (Київ). URL: <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>.
8. Інститут філософії імені Г. Сковороди НАН України (Київ). URL: <http://www.filosof.com.ua>.
9. Локальна історія. URL: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA>.
10. Наталія Яковенко. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%B%D1%96%D1%8F+%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.
11. Національна бібліотека України імені В. Вернадського (Київ). URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Олексій Сокирко. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9+%D0%A1%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%BA%D0%BE.
13. Сергій Плохій. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9+%D0%9F%D0%BB%D0%BE%D1%85%D1%96%D0%B9.
14. Тімоті Снайдер. Становлення сучасної України. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLE6NcH-LB5H2zezH0m0ii9LGd4gaEA38A>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі запровадження суворих обмежень із заборонаю відвідувати ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надано можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія України: цивілізаційний вимір», URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=9734>